

Salome Kenchoshvili

Georgia, Tbilisi

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

**Pandemic Theme in Gabriele D'Annunzio's Novella
„The War for the Bridge“. Fragment of the Pescara Chronicle**

Summary

სალომე კენჭოშვილი

საქართველო, თბილისი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

**პანდემიის თემა გაბრიელე დ'ანუნიციოს ნოველაში
„ბრძოლა ხიდთან“. პესკარას ქრონიკა**

უძველესი დროიდან მოყოლებული დღემდე ლიტერატურა კვლავ და კვლავ უბრუნდება ეპიდემიების გავრცელებისა და მათი საშინელი შედეგების თემას.

კოვიდ 19-ის გავრცელებამ, რომელმაც პანდემიის სახე მიიღო, მისმა თანმხლებმა დიდმა სიკვდილიანობამ, მძიმე ეკონომიკურმა, სოციალურმა და ფსიქოლოგიურმა შედეგებმა თანამედროვე ჟღერადობა, ახალი განზომილება და ცხოველმყოფელობა შესძინა სხვადასხვა ეპოქებში შავი ჭირისა და ქოლერის ეპიდემიების ამსახველ მხატვრულ ნაწარმოებებს.

დღევანდელ ვითარებაში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება იმის გაცნობიერებას, თუ როგორ იაზრებდნენ საუკუნეთა მანძილზე ლიტერატურაში ეპიდემიის პრობლემას, როგორ პასუხობდნენ ადამიანები მწვავე ინფექციურ დაავადებათა გავრცელებას, რაა საერთო და განმასხვავებელი ამ ნაწარმოებებში ყოველივე იმასთან, რაც დღევანდელი პანდემიისთვისაა დამახასიათებელი.

მწვავე დაავადებათა გამოჩენა და გავრცელება ანტიკური ხანის მწერლებს ღმერთების განრისხების გამოვლინებად მიაჩნდათ. ეს

რწმენა კიდევ უფრო განამტკიცა ქრისტიანობამ, რომელიც ეპიდემიას ამქვეყნიური ცოდვებისათვის ღვთაებრივ სასჯელად აცხადებდა. მხოლოდ რენესანსის დროიდან, მეცნიერული აზრის განმტკიცებასთან ერთად, მკვიდრდება ის აზრი, რომ დაავადებათა გავრცელება არა ზეადამიანური, არამედ კონკრეტული ბუნებრივი მიზეზებითაა განპირობებული.

სხვადასხვა ეპოქათა მხატვრულ ლიტერატურაში ეპიდემიის ასახვისა და გააზრების შესწავლა ხელს უწყობს მასობრივი კრიზისების დროს წამოჭრილი პრობლემების გააზრებას და, როგორც ეს ნაჩვენებია ალბერ კამიუს რომანში „შავი ჭირი“, იმის გაცნობიერებას, რომ ეპიდემიასთან და ნებისმიერ სხვა უკეთურ საწყისთან საბრძოლველად აუცილებელია საზოგადოების ერთობლივი ძალისხმევა. ლიტერატურულ ნაწარმოების ეპიდემიის თემა ნათელყოფს, რომ ნებისმიერ ეპოქაში ეპიდემია ზეგავლენას ახდენდა კაცობრიობის ისტორიაზე, მის დემოგრაფიაზე, ეკონომიკაზე, კულტურაზე, ცხოვრების რიტმსა და ადამიანთა შორის ურთიერთობებზე.

იტალიურ ლიტერატურაში ეპიდემიის თემასთან დაკავშირებულ ნაწარმოებთა შორის განსაკუთრებით თვალსაჩინო ნიმუშებია ჯოვანი ბოკაჩოს „დეკამერონი“, რომელშიც თავისებური გამოძახილი პოვა მეთოთხმეტე საუკუნის ევროპაში გამეფებულმა შავი ჭირის ეპიდემიამ და ალესანდრო მანძონის ისტორიული რომანი „დაწინდულები“, რომელშიც აღწერილია იმავე ეპიდემიის მძვინვარება მილანში 1629-1631 წლებში.

იტალიურ ლიტერატურაში პანდემიის ამსახველ მცირე ეპიკურ ნაწარმოებთა შორის ყურადღებას იქცევს გაბრიელე დ'ანუნციოს ნოველა „ბრძოლა ხიდთან, პესკარას ქრონიკა“ (1884), რომელიც, მიუხედავად იმისა, რომ იგი არ განეკუთვნება ვრცელი მოცულობის ნოველათა რიგს, მასში საკმაოდ ცხადად იჩენს თავს ეპიდემიებით განპირობებული ვითარების ამსახველი მხატვრული ტექსტებისათვის დამახასიათებელი არაერთი საკვანძო მოტივი: შიში და პანიკა, უსაფუძვლო ჭოროებისა და მოსაზრებების გავრცელება, უნდობლობა ხელისუფლებისადმი, ეკონომიკური ზარალი, ცხოვრების ჩვეული რიტმის მოშლა, ეპიდემიით შექ-

მნილი განწყობის უარყოფითი ზემოქმედება ადამიანთა შორის ურთიერთობებზე, ინდივიდუალურ და ჯგუფურ ქცევაზე.

გაბრიელე დ'ანუნციოს ნოველა „ბრძოლა ხიდთან, პესკარას ქრონიკა“ დაკავშირებულია მეცხრამეტე საუკუნის ევროპაში ქოლერის რიგით მეხუთე ეპიდემიის გავრცელებასთან ჯერ სამხრეთ და შემდეგ ცენტრალურ იტალიაში 1884-1886 წლებში, რომელიც განსაკუთრებით ნეაპოლში მძვინვარებდა. ამ მოვლენას, სხვა ქვეყნების მსგავსად, იმდროინდელი ქართული პრესაც ეხმაურებოდა. ასე, მაგალითად, 1884 წლის 1 სექტემბერს გაზეთი „დროება“ იუწყებოდა: „ნეაპოლში ხოლერა მეტად ძლიერდება. გუშინ გახდა ავად 346 და მოკვდა 11 კაცი. სხვა ხოლერიან ადგილებში კიდევ 122 კაცი გახდა ავად და 54 მოკვდა“.

ნოველაში „ბრძოლა ხიდთან, პესკარას ქრონიკა“ ქოლერით გამოწვეული პერიპეტიები ორ მეზობელ დაბას შორის ხიდით სარგებლობის უფლებისათვის გაჩაღებული ლამის ხელჩართული ბრძოლის ფონზე ვითარდება. მაგრამ ამ შემთხვევაში ჩვენი ყურადღების საგანს ქოლერის ეპიდემიასთან დაკავშირებული სიუჟეტური ხაზი წარმოადგენს. აღსანიშნავია, რომ ნაწარმოებში არაა წაროდგენილი არც პროტაგონისტი და მეტ-ნაკლებად ვრცლად გამოკვეთილი ინდივიდუალური ხასიათები. ყურადღება მთლიანად გარკვეული ტოპოსისათვის დამახასიათებელი მასობრივი ცნობიერებისადმია მიჰყვრებილი.

გაბრიელე დ'ანუნციო გვიჩვენებს, თუ როგორ მიიღო ცნობა ქოლერის ეპიდემიის შესახებ იმ ხანად იტალიის ერთ-ერთი ჩამორჩენილი მხარის, აბრუცოს, გლეხობამ. ნოველაში თვალნათლივ ჩანს, რომ მოსახლეობის რეაქციას ქოლერის მიმართ უმთავრესად ორი ფაქტორი განაპირობებდა: ცრუმორწმუნეობა და ხელისუფლების ინსტიტუტებისადმი უკიდურესი უნდობლობა.

როდესაც გლეხებისათვის ცნობილი ხდება, რომ ნეაპოლში, სადაც ქოლერის ეპიდემია განსაკუთრებულად მძვინვარებდა, „ქრისტიანები ბუზებივით იხოცებიან“, სოფლად სწრაფად ვრცელდება ქოლერის შეუსაბამო შეფასებები და უსაფუძვლო შეთქმულების თეორიები.

გლეხებს არ სჯერათ ქოლერის არსებობა და ცნობა მის შესახებ მთავრობის მზაკვრულ გეგმად მიაჩნიათ. მათ ღრმად სწამთ, რომ

ხელისუფალნი ქოლერის საბაბით ხალხს მიზანმიმართულად წამლავენ, რათა მომრავლებულ ღარიბთა რიცხვი შეამცირონ: „ქმნიდნენ და ერთმანეთს სხვადასხვაგვარად გადასცემდნენ ათასგვარ მითქმა-მოთქმას. ამბობდნენ, გამგეობაში ხელისუფლების მიერ გამოგზავნილი შხამის შვიდი ყუთი ინახება სოფლებში გასავრცელებლად და მარილთან შესარევად [...]. იმასაც ამბობდნენ, რომ ხელისუფლება სოფლის განმგებელს ყოველ მიცვალებულში ხუთ დუკატს ჰპირდებოდა. მოსახლეობა მეტისმეტად მომრავლდა და ღარიბები უნდა მოკვდნენო. განმგებელი უკვე ადგენსო სიებს“. აქ შეიძლება გავიხსენოთ დავით კლდიაშვილის მოთხრობაში, „სამანიშვილის დედინაცვალი“, პლატონის სიტყვები: „ცუდი დრო მოვიდა, ბატონო, ერთობ ცუდი დრო! ხალხიც მომრავალდა. ჩხუბით თუ გაიწმინდება ცოტაზე მაინც ქვეყანა, თვარა...“.

ნოველაში ქოლერის მძვინვარების მომაკვდინებელი და შემადრწუნებელი ვითარების მოწმენი ვხვდებით. როგორც კი მოსაღამოვდებოდა დაბებსა და სოფლებში „მდინარის სიგრილესთან ერთად სიკვდილის შიში ისადგურებდა [...]. ეპიდემია მდინარის გაყოლებით იკლავებოდა და სანაპირო სოფლების დაბალ ქოხებში იჭრებოდა“.

ქოლერით გამოწვეულ სიკვდილს სოფლების მკვიდრნი რეალური მიზეზით როდი ხსნიან. მაგალითად, ერთ-ერთი ქალის გარდაცვალების ასეთ გარემოებას ასახელებენ: ქალაქში ნაყიდი მაკარონი უჭამია, რომელიც უთოდ მოწამლული იყო, და ამიტომ მოკვდაო. გლეხებს ეჭვი არ ეპარებათ, რომ ქვეყნის მმართველები ყოველ ღონეს ხმარობენ ღარიბთა რიცხვის შესამცირებლად. გლეხების ღრმა რწმენით, „გაიძვერა“ და „ნაძირალა“ განმგებელი ყოველ გარდაცვლილში დუკატებს იღებს.

დ'ანუნციოს ნოველაში გლეხების წარმოდგენაში განმტკიცებული რწმენა, რომ ხელისუფლება ბოროტებისა და ღარიბთა მიმართ მტრულად განწყობილი ძალის განსახიერებაა, ბუნებრივია, თავის დაღს ასვამს სოფლის მოსახლეობის როგორც ფსიქოლოგიურ მდგომარეობას, ასევე მათ ცხოვრების წესსა და შრომისუნარიანობას. ვინაიდან გლეხებს სჯერათ, რომ ხელისუფალთ მიზნად აქვთ დასახული მათი ჭირნახულისა და საარსებო საშუალებათა მოწამლვა შხამით. როგორც დ'ანუნციოს შემოქმედების

მკვლევარები აღნიშნავენ, დაწინაურების ნოველა ამ მოტივით გარკვეულ პარალელს პოულობს ალესანდრო მანძონის რომანთან „დაწინდულები“, რომელშიც მილანელების აზრით, შავ ჭირს კონკრეტულ ადამიანთა ჯგუფი განზრახ ავრცელებს სახლების კარებსა და კედლებზე საწამლავის წასმის საშუალებით.

ნოველაში „ბრძოლა ხიდთან. პესკარას ქრონიკა“ გლეხებს იმდენად სჯერათ მათ წინააღმდეგ შეთქმულების, რომ ისინი დღე-ღამე შეიარაღებულები დარაჯობენ ხეხილს, ვენახს, ბაღებს, ყანებს, ჭებსა და აუზებს. ამასთანავე სულ უფრო ხშირად და მძლავრად გაისმის წყევლა-კრულვა და ზოგჯერ – თვით აჯანყებისკენ მოწოდების სახელდახელოდ შექმნილი სიმღერები.

დაწინაურების ნოველაში ჩანს აგრეთვე, რომ მასობრივ სტრესულ ვითარებაში თავს იჩენს წარსულის მოვლენათა და გახსენებათა ცრუ კოდირება და უარყოფითი განწყობის გამძაფრება.

ქოლერის გავრცელებასთან ერთად სულ უფრო ხშირად გაისმის ცრუ მითქმა-მოთქმა და ჭორები იმის შესახებ, რომ ხელისუფალნი წარსულშიც კლავდნენ ადამიანებს შხამითა და საწამლავებით. „მოხუცებმა დაიწყეს ადრე მომდხარი ეპიდემიების გახსენება და იმ რწმენის განმტკიცება, რომ ხალხს ნამდვილად წამლავენ. ამბობდნენ, ერთხელ, 54 წელს, ფონტანელაში, ყურძნის კრეფის დროს ლეღვის ხის კენწეროზე კაცი შეამჩნიეს, აიძულეს ჩამოსულიყო და დაინახეს, რომ იგი ყვითელი მალამოთი სავსე წამლის შუშას მალავდა. მუქარით აიძულეს, მთლიანად გადაეყლაპა მალამო, რის შემდეგაც ეს კაცი (იგი პადუანელი იყო) ძირს გაიშხვართა, მიტკლის ფერი დაედო, თვალები გადმოკარკლა, კისერი გაუშეშდა და პირზე ქაფი მოადგა. როგორც კი სპოლტორეში 37 წელს მჭედელმა ზინიკემ ქალაქის მოედანზე კანცლერი, დონ ატონიო რაპინე, მოკლა, ჟამიანობას უცებ მოელო ბოლო და ქვეყანა გადარჩა“.

როგორც თანამედროვე გამოცდილება ცხადყოფს, კოვიდის პანდემიით განპირობებული შეზღუდვებისა და აცრისადმი საზოგადოების არაერთგვაროვანი, ხოლო ზოგ შემთხვევაში აგრესიული დამოკიდებულება მნიშვნელოვანწილადაა დამოკიდებული სახელმწიფო ინსტიტუტებისადმი ნდობის ხარისხზე. რაც უფრო ნაკლებია ნდობის ხარისხი, მით უფრო არაადეკვატურ ხასიათს იძენს ეპიდემიის მართვისა და მისი შედეგების თავიდან აცილე-

ბის პროცესი. ასეთი უნდობლობის ვითარების მოწმენი ვართ დ'ანუნციოს ნოველაში.

იმდენად ძლიერია ღარიბთა რწმენა, რომ ხელისუფლებას მიზნად აქვს დასახული მათი რიცხვის შემცირება შხამ-საწამლავების საშუალებით, რომ გლეხები ქალაქში აღარაფერს ყიდულობენ. ერთადერთ რამეს, რასაც ქალაქის მაღაზიებში იმენდნენ, მარილი იყო და იმასაც გამოსაცდელად ჯერ კატებსა და ძაღლებს ასინჯებდნენ. მოწამლვის შიშით არც თავიანთი ჭირნახული გაჰქონდათ ქალაქში გასაყიდად. ამიტომ მტევნები ვენახში ხელუხლებლად რჩებოდა, ხოლო სიმწიფეში შესულ ლევსა და ყურმენს აღარავინ კრეფდა.

ქველმოქმედთა მიერ დაბებში უპოვართათვის მოწყობილი საზოგადოებრივი სასადილოები მათხოვრებს შხამიან ნივთიერებათა ლაბორატორიად მიაჩნდა და ამჯობინებდნენ შიმშილისათვის გაეძლოთ, ვიდრე იქ მომზადებული კერძი მიეღოთ. განსაკუთრებით ერთი კაცი აძლიერებდა საერთო უნდობლობას. იგი სასადილოების ირგვლივ დაეხეტებოდა და მჭევრმეტყველად აცხადებდა: „მე თქვენ მანდ ვერ შემიტყუებთ!“ მხოლოდ მას შემდეგ, რაც ერთმა მათხოვარმა ქალმა სძლია თავის შიშს, გასინჯა იქ მომზადებული ხორციანი კერძი და კმაყოფილება გამოთქვა, დამშეული ღარიბები რიგში ჩადგნენ სასადილოს საკვების მისაღებად.

პანდემიები დაკავშირებულია არა მხოლოდ სიკვდილიანობის ფაქტორთან, არამედ აგრეთვე ცხოვრების ჩვეული წესისა და შრომითი განრიგის მოშლასა და გარემოს პოზიტიური აღქმისა და განწყობის გაუარესებასთან. ასეთივეა დ'ანუნციოს მიერ ნაჩვენები მასობრივი შიშით შეპყრობილ გარემოში მყოფ ადამიანთა განწყობა: „სადღა იყო ის ხალისი, რაც ჩვეულებრივ თან ახლავს ხოლმე ახალი ღვინის დაყენებას; ნაკლებად ნახავდი საწნეხელში ჩამდგართა ბუქნას და იშვიათად ისმოდა ქალების სიმღერა“.

როგორც ცნობილია, თვით ყველაზე განვითარებულ ქვეყნებში არაიშვიათად იჩენს თავს გარკვეული უნდობლობა ვაქცინაციისადმი და ზოგჯერ თვით სამედიცინო ღონისძიებებისადმი. ამ მხრივ დ'ანუნციოს ნოველაში გაცილებით უფრო მძიმე ვითარების მოწმენი ვართ. ქოლერიტ დაავადებულთაგან თითქმის ყველა კვდებოდა, „რადგან ყოველგვარი წამლის მიღებაზე უარს ამ-

ბობდნენ. მათზე არავითარი ახსნა-განმარტება არ მოქმედებდა. კუზიანმა ანიზაფინემ, ჯარისკაცებისთვის ანანასიან წყალს რომ ჰყიდდა, როგორც კი წამლის შუშა დაინახა, ტუჩები მაგრად მოკუმდა და თავი გაიქნია უარის ნიშნად. ექიმი ცდილობდა, დაეთანხმებინა, ამიტომ ნახევარი წამალი ჯერ თვითონ მოსვა და ამის შემდეგ თითქმის ყველა იქ მყოფი შეეხო ენის წვერით წამლის შუშის თავს. მაგრამ ანიზაფინე უარის ნიშნად კვლავ იქნევდა თავს. – ხომ ხედავ, – წამოიძახა ექიმმა, – ჩვენ ხომ უკვე დავლიეთ წამალი! – ჰა, ჰა, ჰა!- გაეცინა ანიზაფინეს, – განა არ ვიცი, რომ როდესაც წახვალთ, შხამსაწინააღმდეგო წამალს მიიღებთ“.

ნოველაში მოსახლეობის დაბალი ფენების რეაქცია ქოლერის მიმართ და ეპიდემიის თანმხლები უარყოფითი ფსიქოლოგიური და ეკონომიკური მხარეები ცალკეული ნიშნებით გარკვეულწილად ჰგავს კოვიდ 19-ით შექმნილ თანამედროვე ვითარებას.

გაბრიელე დ'ანუნციოს „ბრძოლა ხიდთან“ კიდევ ერთხელ გვარწმუნებს, რაოდენ დიდი მნიშვნელობა აქვს ეპიდემიის გავრცელებისა და შესაბამისად, მასობრივი ფსიქოლოგიური კრიზისის დროს ხელისუფლების ინსტიტუტების მოქმედებასა და მათ მიმართ ხალხის ნდობის ხარისხს. ამასთანავე უდავოა ისიც, რაოდენ დიდ პროგრესს მიაღწია კაცობრიობამ ეპიდემიების შესახებ ცრუმორწმუნეობაზე დამყარებულ შეხედულებათა დაძლევისა და ხალხისათვის სათანადო ინფორმაციის მიწოდების საკითხში მეცხრამეტე საუკუნის შემდეგ.

Nestan Kutivadze

Georgia Kutaisi

Akaki Tsereteli State University

Literary Aspects of the Epidemic

Summary

History can provide us with the specific facts about epidemics. Numerical data and geographical areas have been specified as accurately as possible, while art and fiction have preserved the emotional aspects and